

22.

19492

(8 h)

✓ - 531224
add. 4-532142

add. III 532180

19492 V.2.2 in 2.2

inv=03000 5324

add. I: 531229 (inv=03000 5323)

add. II: 532172 (inv=03000 5393 - ID P3026 176)

add. III: 532180 (inv=03000 5394), ID 10102848

V! A historin

Historiam

Linguae Sclavonicae

continuat

Quatuor capitibus

I. *De origine Characteris Cyrillici speciatim.*

II. *De cultura Linguae Sclavonicae, beneficio hujus Characteris.*

III. *De Typis novis Sclavonico-Moscoviticis.*

IV. *De Dialecto Russica, tanquam filia Linguae Sclavonicae.*

Additque in ære sculptum

Conspectum Figurarum Characteris Sclavonici,

Novique Russici,

&

Propter Inscriptionem Sclavonicam, etiam Nummum Russicum.

Occasione Exercitii Scholastici in Poesi Germanica,

Quo Natalem Gymnasii Berolinensis in Cœnobio, CLIII^{um}.

celebrat,

Et ad quod

Die 10. Decembr. M DCC XXVII, hora IX, ante meridiem

Mæcenatès, Patronos, omnesque rerum

Scholasticarum Fautores demisse & officiosissime

invitat

JOHANN LEONHARD FRISCH,

Rector.

W. J. Johnson

ingue 2clavonica

Deus 2clavonica 2clavonica 2clavonica
Deus 2clavonica 2clavonica 2clavonica
Deus 2clavonica 2clavonica 2clavonica
Deus 2clavonica 2clavonica 2clavonica
Deus 2clavonica 2clavonica 2clavonica

Deus 2clavonica 2clavonica 2clavonica
Deus 2clavonica 2clavonica 2clavonica
Deus 2clavonica 2clavonica 2clavonica
Deus 2clavonica 2clavonica 2clavonica
Deus 2clavonica 2clavonica 2clavonica

Deus 2clavonica 2clavonica 2clavonica
Deus 2clavonica 2clavonica 2clavonica
Deus 2clavonica 2clavonica 2clavonica
Deus 2clavonica 2clavonica 2clavonica
Deus 2clavonica 2clavonica 2clavonica

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	8												

134

4

Character Cyrillicus	Novus Rufficus	uterg MSptus.	Super Scriptus	Pronun- tatio	Character Cyrillicus	Novus Rufficus	Manu Scriptus	Supercri- ptus	notatio
1 А	а	α α		a	23 Ф	φ	Ф Ф		ph
2 Б	б	б б	Ф	b	24 Х	x	Х Х	∞ x	ch
3 В	в	Вм m π β	Ф θ	w	25 Ѡ	om	Ѡ Ѡ Ѡ		ot
4 Г	г	Г г	Ф	g d	26 Ц	ц	Ц Ц		tz
5 Д	д	Д Д	Ф	e	27 Ч	ч	Ч Ч		
6 Е	е	Е Е			28 Ш	ш	Ш Ш	Ш	sch fort
7 Ж	ж	Ж ж		sch len.	29 Щ	щ	Щ Щ		sichtl'n
8 С	с	С С		S len.	30 Ъ	ъ	Ъ Ъ	ъ	Schwafe- nale muti
9 З	з	З З		S len.	31 Ь	ь	Ь Ь		i obsecurus
10 И	и	И И		i	32 Ь	б	Б Б	б	Schwafe- nale muti
11 Й	й	Й Й		i	33 Ъ	Ѣ	Ѣ Ѣ		je
12 К	к	К К	α κ	K	34 Є	є			je
13 Л	л	Л Л	α κ	l	35 Ю	ю	Ю Ю		ju
14 М	м	М М		m	36 Ж				ju
15 Н	н	Н Н		n	37 Ѡ				o long
16 О	о	О О		o	38 Ѡ		А Ѡ Ѡ Ѡ		ja
17 П	п	П П	п	p	39 Ѡ		ω		o long
18 Р	р	Р Р	Р	r	40 А	я			ja
19 С	с	С с	С	S fort	41 З	з			x
20 Т	т	Т т	т	t	42 Ѡ		Ѡ		p
21 У	у	У у		u	43 А	о	А А		ph
22 У	у	У у		u	44 В		В В		y

1 Э
2 7
3 Е
4 Ь
5 Ш
6 2

7 7
8 8
9 9
10 10
11 11

12 13 П Р Н Н

45 46 47 48 49 50

IN nupero, & de Historia Linguae Sclavonicae primo
Programmate, in genere quædam de Cyrillo, Episcopo
Sclavonicae Gentis in Moravia dixi. Qui Seculo IX.
post Christum natum Linguam Sclavonicam literis Græ-
cæ Linguae majusculis primus scripsit, & novis quibusdam lite-
rarum figuris peculiare hujus Linguae sonos expressit. In Præ-
senti agam,

Cap. Imo. De Characteris hujus Cyrillici origine & figu-
ra in specie.

II do. De Cultura Linguae Sclavonicae beneficio hu-
jus Characteris in Typographiis Italiæ, Rus-
siæ utriusque, Lithuanicæ, Sveciæ, Germa-
niæ, Belgii, Angliæ,

III tio. De, novo Characteris Moscovitico,

IV to. De Dialecto Russica, Linguae Sclavonicae filia.

Cap. I.

De Characteris Cyrillici origine & figura in specie.

Figuræ Literarum, quas præsens Tabula æri insculptas exhi-
bet, ratione originis suæ quadruplices sunt.

I) E literis Græcis Alphabeti Majoris Auctor Cyrillus retinuit
XXI. Græci recentiores & Rusi græcissantes e minori chara-
ctere

Græco addiderunt (num. 21 in Tabula.) & five ou Diphthongum & num. 44, v, quando ut i legendum est, nam majus Y sonum u vocalis habet. Multiplicatæ sunt præterea figuræ vocalis Omega, n. 39, propter tirones, & additæ n. 25 & n. 37 duæ aliæ, quarum tamen illa, ut syllaba; hæc ut integra vox & Interjectio non ad elementa pertinet. Accesserunt tandem etiam propter paucas Græcas voces & nomina quædam propria, Consonantes Græcæ, quas duplices vocant ξ & ψ; & aspirata θ. Id quod vel locus in serie literarum probat, sunt enim cum vocali u omnium ultimæ. De θ, num 43, notandum, quod Græci illud pronuncient ut th Anglicum cum certo quodam sibilo: Rusfi vero ut nostrum f vel ph. Apud Latinos vestigium hujus permutationis invenimus in voce fera & Θῆρα; Sed apud Russos sibilus ille literæ Græcæ θ delicatior, videtur mutatus in labialem spirantem. Hinc legunt Θεόδωρος Feodor; Ἀθανάσιος, Offanasius.

2) Quia Græci reliquos linguæ Sclavonicæ sonos, imprimis tot sibilantes, non habent, hinc nec literas ad eos exprimendos: Cyrillus neque signa eorum relinquere voluit, sed tres figuras mutuo sumpsit, quæ ratione Originis tres literæ Hebræicæ sunt & apud Græcos tantum numeros, 6, 90 & 900 significant, & vocantur Vau, Cophe & Sanpi, ι & ρ utrumque versus dextram positum, & Sin cum inscripto π Græco inclinatum alias, hic erectis cornibus stat. Prima earum, olim in superiore parte leviter curvata erat, sed Scribæ ineptientes apud Græcos figuram literæ s, & Scribæ Russorum nescio quem colubrum inde fecerunt, hac expressit Cyrillus sibilum Sclavonicum leniorem. Quem quidem sonum nunc etiam litera sequens in Alphabeto n. 9 habet, Sembla à Russis dicta. Sed hæc litera apud Græcos sono plane diverso pronunciata est.

Secundam (num. 26) adhibuit loco soni quem Germanicum five Italicum Zet habet, Græci vero nunquam habuerunt, imo omnibus modis vitarunt, & ubicunque literæ concurrebant, quæ hunc

hunc sonum efficere poterant, unam ex illis abjecerunt. Quod in Grammatica nostra Græca per omnes fere partes Orationis pluribus monstrabitur.

Tertiam, in Alphabeto n. 27, posuit loco sibili quem litera tsch, faciunt. Qui etiam apud Græcos non in usu est. Confirmant hanc Cyrilli mutationem non tantum horum trium signorum apud veteres Græcos figura, quas in his Sclavonicis literis correctæ scribarum depravatione agnoscimus: sed & ratio numerandi apud Russos, qua easdem literas loco 6, 90 & 900 constanter retinent.

3) Deficientibus denique literis & Signis Græcis Cyrillus ex Alphabeto Hebraico tres literarum figuras adoptavit. Eâdem licentia qua Græci & figuras & nomina Hebræarum literarum ex oriente arcefferunt. Hæ sunt in Alphabeto Cyrillico, 2da, 28va & 32da. Sonum literæ b, non aspiratæ, quo Græci carent, supplevit Hebraico ב, vertit vero eam propter lectionem Europæorum ad dextram, & inferior pars à scribarum inutili quodam tractu clausa videtur. Et hoc b insertum esse Alphabeto Cyrillico, probatur veteri literarum Græcarum ordine, quibus numeros indicarunt, quem Sclavonicæ gentes complures retinuerunt, sed tum hanc literam secundam, quam buki nominant, omittunt.

Litera, in Alphabeto Rusfico 28va, est ex Hebraico ש, propter sibilum sch fortiolem, quem Græci non habent.

Trigesima secunda figura vero videtur esse ex Hebraico (9) Jod, quam scribæ apud Russos valde mutarunt. In Alphabeto Glagolitico minus corrupta est, & retinuit figuram Latini I. Si vero à Russis super litera scribitur, ad quam pertinet, figuram suam antiquam agnoscimus (vid. n. 32. in columna MSS. literarum) Pronunciatur etiam in fine ut jod, sed sono rapidissimo, & eo quem lingua facit à pronunciatione alicujus consonantis cessans & recidens. Quoties tamen ne hic quidem sonus percipi debet, qui scheva mobili apud Hebræos simillimus est, sed Consonans quædam pronuncianda est, quæ quasi scheva

mutum sub se habet, addiderunt Rusfi alium apicem sive lineolam in superiore parte figuræ 32, & inde orta est figura 30.

4 Reliquæ literæ sunt ex his tribus speciebus compositaë, &que vel duplices consonantes, vel duplices vocales sive Diphthongi. Illarum invenimus duas, harum septem. Illas requisivit sibi diversitas, ut

num. 7 in Tabula, composita est ex n. 24, ch, & n. 19, s. pronunciat ut sch, sed lenius ut Gallicum g, ante e & i non ut num. 28.

num. 29 composita est ex sch fortiori num. 28, & subscriptum habet τ num. 20, ita ut lineæ harum duarum literarum transversæ coaluerint, & tantum lineola perpendicu-

laris literæ τ in medio dependeat, ad indicandum sonum τ inter duo sch, id est schtsch. Has, scilicet vocales compositas, postulavit Selavonicarum Diphthongorum inversa ratio. Diphthongi enim Græcæ semper vocalem Jota, ubicunque in Diphthongo auditur, postponunt, ut ai, ei, oi, vi: Sclavonicæ vero præponunt i, ut: ia, ie, io, iu. Ob hanc causam harum literarum inventor sumsit literam η vel figuram 32, quibus cum vocalibus ordinariis compositis, ortæ sunt:

num. 35 ex num. η & ι pro iu Diphthongo.

num. 38 ex num. η & n. i pro ia.

num. 40 ex num. η & i majoris figuræ veterisque Græcæ, & orta est eadem Diphthogus ia, Jota quasi subscripto, more Græcorum recentiorum sub literis minoribus.

num. 31 ex num. 32 & n. η ad indicandum i obscurius.

num. 33 ex E in tres apices suos prominentes positum, per quorum medium ducitur pars erectior numeri 31, ad significandum sonum Diphthongi ie.

num. 34 ex E cum angulis obtusioribus, in quo, loco medii apicis, est num. 32, incorruptum hebr: ך horizontaliter inscriptum, ut indicet eandem Diphthongum ie.

num. 36 ex num. 32 inverso & num. 22 inverso, ad exprimendum sonum Diphthongi iu.

En originem Characteris Cyrillici, auctioris potissimum, quo Rusfi utuntur, quæ fundata est in Historiæ veritate, Veterum consuetudine, sonorum convenientia, apicum vestigiis, linguarum quæ eo exprimuntur notitia, conjecturarumque quarundam probabilitate.

Notæ ad Tabulam, quæ Characteres Cyrillicos exhibet.

Nomina harum literarum secundum eundem numerorum ordinem in Tabula, apud Russos hæc sunt

1 As.	16 On.	31 Jerí.
2 Búki.	17 Pokói.	32 Jéri.
3 Wiédi.	18 Rtzi.	33 } Játí.
4 Glagól.	19 Slówo.	34 } Jus.
5 Dobró.	20 Twérdo.	35 } O.
6 Jest.	21 } Ik	36 } Ja.
7 Schiwiéte.	22 } Phert.	37 } Xi.
8 Sieló.	23 Chiér.	38 } Pfi.
9 Semlá.	24 Ot.	39 } Phita.
10 Ische.	25 Tzi.	40 } Yschitza.
11 I.	26 Tschersf.	
12 Káko.	27 Scha.	
13 Liúdi.	28 Schtscha.	
14 Misliéte.	29 Jer.	
15 Nasch.		

Characteres hi descripti sunt e libris quos Russicæ, inprimis Moscoviticæ Typographiæ ediderunt, & e Manuscriptis elegantioribus. Typi quibus Rusfi Kiovienses in quibusdam libris utuntur, paulo graciliores sunt.

E duplici Figura literæ nonæ & vigesimæ, posterior apud Russos Regni Poloniæ, sive in typographiis Leopoltanis (Lembergensibus) & Kioviensibus usitator est.

Columna quarta, utriusque lateris tabulæ, continet literas quomodo pingantur, si ob concursum consonantium, vel in fine a quibusdam super literis scribuntur. Et semicirculus in quo stant, vel circumflexa lineola in latere, vel literæ annexus longior tractus, ut n. 13, 14, 24, vel ipsius literæ ductus mutatus, ut n. 3, 9, 14, 18, fiunt loco figur. 30 vel 32, quæ omnes consonantes syllabam vel vocem finientes, comitantur.

Alii pauciores numerum literarum habent, qui scilicet duas ejusdem soni pro una numerant, ut 35 & 36: 38 & 40. Nos ordinem Lexicorum & Grammaticas accuratiores sequentes, 44 posuimus. Infra lineam transversam, quæ numerum 44 literarum claudit, undecim aliæ figuræ & signa sunt pleraque a recentioribus magistris addita.

- 1) Literâ E ad sinistram versâ monent lectorem eam sine aspiratione Russica legendam esse, quæ aspiratio ad sonum j quam proxime accedit e. c. quando scribunt Est, legendum est jest, sed æst legitur ut *est* apud nos, sine j.
- 2) Literam Tau in typis expressis libris supra vocales hac figura exprimunt, in verso fere modo ac calamo fit, num. 20. col. 4.
- 3) Est verbum *jest*, duabus consonantibus unicæ vocali superne adscripta, quod in aliis vocibus non fieri solet. Figuras
- 4) & 5) addidi hic propter editiones Bibliorum & aliorum librorum Russiæ Polonicæ, prior earum est loco n. 30, & facile confundi potest cum 33 in MSS, posterior invenitur pro M majori initiali.
- 6) Est litera decima nona; & linea circumflexa, qua typographi literas superscriptas quasi tegunt, loco figuræ 30 sive 32 adhibetur, quam scribæ, aut erigunt ut, n. 12 & 13, vel semicirculo exprimunt.
- 7) Spiritus lenis Græcorum.
- 8) Signum correptionis super vocali, quæ aliam vocalem, sequitur, inprimis super litera 15ta.
- 9) Accentus circumflexus antiquorum. Reliqui accentus iisdem lineolarum figuris indicantur ac apud Græcos. Distinctio-

tionum quoque signa vel cum Græcis, ut signum interrogationis (?) vel cum latinis conveniunt, ut punctum, colon, comma &c.

- 10) Est signum omissæ literæ, vel syllabæ, si super integris vocibus reperitur. Super singulis literis vero est signum numerorum. In Manuscriptis eam circumflexo Græco majori exprimunt.
- 11) Hac lineola indicant numerum millenarium; inferius literæ primæ addita significat 1000, literæ secundæ, 2000 & sic porro.
- 12) Est litera quinta, exempli causa hic addita, ut constet quomodo per scribarum ac typographorum lusus & inutilia ornamenta literæ deformentur.
- 13) In titulis librorum complures typographi his longioribus literis usi sunt, immixtis subinde brevioribus.
- 14) Scribæ Russorum literas miris modis contrahunt ut, in hac superiori linea sunt syllabæ be, bu, bie, biu, bia, bra in inferiori le, on, om, se, siu.

Ut denique etiam aliquid de eo modo referam, quo in re monetaria Russi charactere Cyrillico utuntur, hic unicum aureum sed rarissimum subjungere volui nummum, quem possidet Vir Ampliss. Joh. Henr. Schlüterus à Consil. Reg. secretioribus, in Reg. Societ. Scient. Director meritis. Patronus noster æstumatissimus. Explicent alii cujus Pseudo-Demetrii moneta sit; examinent omnia quæ ad vestitum, titulum, insignia, & alia pertinent. Non enim desunt Russis hujusmodi scriptores. Mich. Schendo R. C. Equ. Van der Bech, Med. Doct. apud Russiæ exercitum, de præsentis Russiæ Literariæ statu, in Appendice Actorum Physico-Medicorum Academiæ Naturæ Curiosorum p. 331 Anno

QVo MagnVs PetrVs aD CœLos eVolaVerat
ita scribit: Ruthenorum numismata & alia circa rem monetariam hujus gentis documenta digessit, & accurate descripsit, Petrus Miller, Petroburgi. Nos literarum figuras, vocum contractiones, & alia consideramus, quæ propositum hic nostrum admittit, vel potius requirit.

Inscriptionis duas lineas circum imaginem principis hæc verba continere puto.

I

Dimitrei Iwanowitsch Boschieju Milostju TZar i welikii Knes Wsea Rosfii,

2

i wsech Tartarskich Korolewstw i inich mnogich Gospodarstw.

Circum aquilam bicipitem reliqua hujus Tituli sunt,

Moskowskii Monarch, Powelitel, Gospodar, Korol i obladetel - - - i Samoderschetz,

hoc est:

Demetrius Johannis filius Dei gratia TZar & Magnus Princeps totius Rusfiæ,

Et omnium Tartaricorum Regnorum aliarumque multarum Dynastiarum

* * *

Moscoviæ Monarcha, Dictator, Dominus, Rex, & Dynasta - - - & Awtoerator.

Literarum harum sculptor ob spatii defectum omisit literas in medio & fine vocum: omisit etiam literas & signa quæ alias superscribuntur.

Literas, a, & r, antecedenti aut sequenti literæ tanquam fulcro communi annexit, & tantum rotundiori parte earum indicavit.

Vocalem, o, caudæ sequentis Lamda addit, illamque aliquoties minorem aliis literis fecit.

In voce ultima lineæ secundæ pro B fecit & & alios plures errores commisit, ut vocalem e in voce antepenultima lineæ tertiæ minorem fecit, & invertit. Syllabam Ki in linea prima male à sua voce weliki separavit. In figura literæ T non sibi constitit, in ultima enim voce inscriptionis circum imaginem Demetrii illam more communi scribentium tribus apicibus sculpsit. &c. Hæc fere omnia in voce penultima circum aquilam

con-

concurrunt, & eam fecerunt lectu difficillimam. Rusſi quidam amici mei legunt eam Niſchegrodskoi, aut forſan e Novogorod vel Iwanogorod formatum Adjectivum eſt.

Cap. II.

De Cultura Linguae Sclavonicae beneficio Characteris Cyrillici in Typographorum Officinis.

(1)

In Italiae Typographiis.

ITalos, poſt inventam Typographiam inter primos fuiſſe, qui in uſum Eccleſiarum Sclavonicarum libros caractere Cyrillico ediderunt, veriſimile eſt. Pontifex enim Romanus nationibus vicinarum Italiae provinciarum, ſuae Eccleſiae adhaerentibus, uſum linguae Sclavonicae in ritibus ſacris permittit. Romae & Venetiis in hunc uſque diem prela complura ſunt, quae Ritualia, Directoria Sacerdotum, & plura hujus farinae, aliaque ſcripta caractere Cyrillico edunt. e. c. Hieronymi Panormitani tractatus de Confessione, Dialecto Bosnica. Romae 1630 Meditationes ſpirituales de bona vita & bona morte. Venetiis 1682 8vo.

(2)

In Ruſſia Polonica ſive Kioviendi.

Anno 1581 Conſtantine Dux Oſtrogenſis, Palatinus Kioviendiſis, Princeps Woliniae, Biblia Sclavonica utriusque Teſtamenti in fol. Oſtrogiae, cum praefatione Graeco-Sclavonica, caractere Cyrillico ſuis ſumptibus edi curavit. (a) Prodiit in his Ruſſiae partibus etiam Nov. Teſt. in 8vo, ſed non verſiculatum, ut vulgo dicimus, nitidius tamen quam Moſcoviticum, quod habeo, cum verſiculis.

B

An-

(a) Vid. Wengercii (ſive Regenwolfſcii) Hiſtor. Eccleſiaſt. Provinc. Sclavonicarum p. 461.

Anno 1586 venit Patriarcha Antiochenus in hanc Rusſiam & conſilium dedit ad inſtituendam (ἀδελφότητα) Fraternali ſocietatem, & Pædagogium. Paulo poſt venit ob eandem cauſam a Patriarcha œcumenico miſſus Metropolitæ Arſenius, qui duos annos Leopoli manſit & in eodem Pædagogio juvenes inſormavit. Denique hoc inſtitutum a Patriarcha Conſtantinopolitano Jeremia confirmatum eſt. E Typographia horum Fratrum prodiit in uſum Pædagogii Ann. 1591. Grammatica Græco-Sclavonica, charactere Cyrillico. 8vo (b)

Anno 1645 publicæ luci expoſitus eſt liber Dialecto Albo-Ruſſica, cujus fuit titulus: Collectio brevis doctrinæ de Articulis fidei, orthodoxo-Catholicæ-Chriſtianæ in Monasterio Petſch-jurico Chiovico (c)

In primis notanda eſt typographia in Sancti Spiritus magno monasterio Lauræ Kioviæ, (Ruſſice: wo Lawre Kiewskoi) e qua editum eſt, jam Anno 1646, Euchologium Magnum, Petri Mogilæ cura tranſlatum. Ex eadem officina habeo explicationem Pſalmi XV Joh. Chryſoſtomi. 12mo Anno 1707 charactere Cyrillico; & alia.

(3).

In Ruſſia Moſcovica.

Ruſſi, ab urbe Moſcovia, ſede Tzaris, Moſcovitæ dicti, non inter ultimos fuerunt, qui typographias inſtituerunt. Primam quidem Tzaris Johannis Baſilii filii (Iwan Baſiléwitsch) curæ debent. E qua, Anno Mundi 7072 prodierunt Evangelia, Acta Apoſtolorum, & Epistolæ Apoſtolorum, poſtquam integrum decennium Typographiæ huic adornandæ inſumtum eſt. Typographi primi fuerunt Iwan Hoderson, & Peter Timofioſſon. Poſt hæc vero integra Biblia juſſu Alexii Michaelowitsch in lucem edita ſunt & quidem, ut in titulo hujus editionis Ruſſi fatetur

(b) Vid. Præſationem hujus Grammaticæ.

(c) Vid. Bergius de ſtatu Eccleſ. Moſcovit. p. 26.

(d) Bergius p. 151,

(e) Joh. Schwab in Diſſertat. de relig. & ritibus Moſcovitarum.

tentur, literis Ostrogicis, secundum istud vetustum exemplar (Anno 1581 editum) correctâ, Anno 1663 fol. Imperante eodem Alexio Michaëlis filio hujus typographiæ prelis perfecta est Anno 1651 Grammatica major Sclavonica, in 4to, literis Cirulicis, in usum Russorum, ad excolendam linguam Sclavonicam, tota Sclavonice accuratissime scripta. In cujus appendice sunt Mokæ Maximi, Græci, Grammaticales quæstiones: Index, sive Calendarium perpetuum cum explicatione nominum Sanctorum. Item specimen, quomodo Sclavonica vocabula in analysi Grammatica tractanda sint. Posterior editio quam vidi, est in 8vo. Inter libros Bibliothecæ Holmienfis in Sparvenfeldii Catalogo invenitur, Grammatica Slaveno-Rusfica, auctore Smœriatzki, Moscoviæ, 4to.

Anno 1665 editus est libellus, qui symbolum fidei, & ductus literarum Rusficarum exhibet.

Petrus I, Magnus Russorum Imperator, ut palmam Regibus & Principibus quibusvis dubiam reddere voluit promovendo literarum studia, ita & ad excolendam linguam Sclavonicam animum intendit. Jussu ejus editus est liber elementarius in 4to Anno 1701. Hic docet lectionem trium linguarum, & vocatur in præfatione Alphabetarium (Rusfice Bukwar) Sclavonico-Græco-Latinum. Ab auctore, magno Græcæ Linguae fautore p. 7. præfationis, Joh. Gerhard: Vossii citantur quædam verba, quæ laudem Græciæ & linguæ ejus continent. Alphabetum Cyrillicum hic novies invenitur, majoribus & minoribus literis, deinde sequuntur syllabæ; scribarum & typographorum compendia usitatiora s. vocabula contracta; accentuum denique & aliorum signorum nomina & literæ quæ numeros indicant. Idem fit in Græco & Latino Alphabeto, additis multis precatiunculis, Vocabulario Rusfico, collectione sententiarum, aliisque quæ pueris usui esse possunt.

Anno 1721 venit ad nos alius libellus in 8vo, cujus titulus est: Prima puerorum institutio. Continet Alphabetum Cyrillicum, non ut in Bukwar novies, sed semel tantum, ea magnitudine li-

terarum quam omnes paginae in libello habent, deinde sequuntur syllabae, & Catechismus minor. Qui etiam Berolini in Linguam Germanicam versus prostat. Tempore belli Livonici, praepositus Ecclesiae Marieburgensis Ernestus Glük, captivus Moskoviam ductus est, & accepta libertate à Russorum Semper-Augusto ad culturam Linguae Slavonicae animum adjecit, & docendo, vertendo, dirigendo, & bonis consiliis assistendo ad eam non parum contribuit. Mortuus est Anno 1705. Postquam paulo ante Theodorus Polycarpof ediderat primum Lexicon Slavonicum cujus Titulus est: Dictionarium trilingue hoc est, dictionum Slavonicarum, Graecarum & Latinarum Thesaurus, ex variis antiquis & recentioribus libris collectus, & juxta Slavonicum Alphabetum in ordinem dispositus 4to Anno 1704.

Prela Petroburgica etiam non exiguo numero librorum Russicas Bibliothecas ornaverunt & subinde Slavonico sive Cyrillico caractere aequae ac vulgari varia scripta edunt.

Supra dictus Medicus, Mich. Schendo van der Bech in Appendice allegato p. 142 refert, Magistrum Pausener Ruthenam Grammaticam, & Lexicon, secundum omnes hujus Linguae dialectos conscribere. Sed nihil de hoc labore hucusque vidi.

Versionum in Linguam Slavonicam apud Russos tam Scriptorum Theologicorum, quam aliorum, inveniuntur jam passim catalogi. (f) Quid porro sperandum sit audiamus ex eodem Dm. van der Bech qui c. I. inquit Archimandrita Kruliez Budzai Lexici versionem Herculeae audacia aggressus est.

Præter Palatium typographorum Moscoviae, quod plura praeterla continet, est & in monasterio Kuteniensi duobus milliaribus Novogrodiâ disito, Typographia. Item Tschernigoviae, e quibus multi prodierunt libri.

(5)

In Lithuania.

Etiam Lithuania typographiis suis culturae Linguae Slavonicae

(f) De Patribus Graecae Ecclesiae in linguam Slav. versis vid. Bergium de statu Eccles. Moscov. p. 109.

nicæ faulrix extitit. Anno 1562. Neswicinæ seu Neswisi in opido Palatinatus Novogrodiensis in Lithuania ad annum Uz-
zam, quod titulum Principatus familiæ Radziviliorum habet,
edita est Catechesis in 4to, quæ 23 annis omnibus libellis cate-
cheticeis apud Russos ipsos typis expressis antiquior est, hanc Pa-
triarcha Moscoviæ Adrianus in præfatione ad Confess. Ortho-
doxam Ecclesiæ Orientalis his verbis laudat, (quamvis ea quæ
hæc Catechesis continet improbet:) Martini Lutheri discipuli
inquit, postquam invenissent literas Slavono-Russicas *pulchras*,
& *puras*, & in linguam *puram* Slavicam libellos suos transtulissent,
unum in 4to in urbe Neswizina, &c. vocantes hosce libros Ca-
techesin vel doctrinam quid homini ante omnia sciendum, &
discendum &c.

Anno 1585 lucem vidit libellus e Latina Lingua in Russi-
cam translatus, cujus titulus est: Catechismus seu doctrina om-
nibus orthodoxis Christianis ad instructionem valde necessarius.
Vilnæ, in Lithuania: voluntate seu placito seniorum. (i. e.
Monachorum, qui in Russica lingua seniores appellantur, Græcè
πρεσβύτεροι.)

In eadem Metropoli Lithuanicæ prodiit Grammaticæ Scla-
vonicæ Syntagma, Miletii Smotriski Clerici, 4to & 8vo.

(5)

In Suecia.

Suecorum merita in linguam Sclavonicam præcipua sunt.
Anno 1625 Gustavus Adolphus Rex Sueciæ de adornanda Hol-
miæ typographia Russica mandata dedit, teste rescripto regio
d. 14 Aprilis. Ex hac prodiit, 1628 Ann. Catechismus Lutheri in
forma 12ma & 4ta, Russico-suecicus. Prelo Petri Vancelaw,
sub hac Epigraphe: Catechesis, hæc est Græca vox, Russice
significat Christianæ Doctrinæ compendium, quid deceat homi-
nem ante omnia discere & scire in salutem animæ suæ. Et quam-
vis Patriarcha Moscoviæ Adrianus rejiciat doctrinam Luthera-
norum, gratulantur tamen sibi de elogio quo Suecos mactat in

Præfatione ad Confessionem orthodoxam Ecclesiæ orientalis, quod elegantibus typis & terfo calamo Slavonico usi sint. Beneficio ejusdem typographiæ in lucem venit Catechismus Finnonicus literis Russicis in 8vo. Item Collatio Chronologiæ Moscorum cum Suecica in fol. Nec defuit, (pergit Bergius citato libro in præfatione) Regina Christina, Articulo 20 Instructionis Superintendenti Narvensi Ann. 1642 datæ, ut sacris ordinibus initiandi utramque linguam Finnonicam & Russicam calleant. Versio hæc Catechismi Lutheri in linguam Slavonicam facta est ab interprete, quem secum habebat legatus a Tartariæ Principe in Sueciam missus.

Anno 1650 Michael, O. Wexionius in epitome descriptionis Sueciæ, Gothiæ & Fenniæ, Aboæ, 8vo I 3 c. 13 de Russica lingua & Alphabeto quædam habet, sed negligentius scripta. Qualis amicus nostris temporibus Lingui Slavonicæ fuit Dom. Joh. Gabriel à Spervenfeld testatur Bibliotheca sua, qua Holmensem publicam ornavit (g)

(6)

In Germania.

Anno 1562 Tubingæ in Suecia à Primo Trubero Augustana Confessio in dialectum Croaticam versa & literis Cyrillicis ibidem e Typographia Comitum ab Ungnad prodiit, in 4to. Conservatur hic liber in urbe nostra, in Bibliotheca templi Petrini. Est etiam Holmiæ in Bibliotheca Sparvenfeldiana. Ita Patria nostra in promovendis typis Slavonicis inter primos fuit. Quemadmodum illi palma inventionis typographiæ semper manebit.

Dn. Andreas Müllerus, Præpositus Berolinensis, in Centuria Orat. Domin. Versionum etiam Russicam in ære sculptam habet, sed vitiosissimam. Nam sculptor (1) pro litera B fere semper fecit K, quia nec supra nec infra eam lineola clausit. (2) Syllabas quasdam a vocibus, ad quas pertinent, male separavit. (3) In accentibus, & signis quæ literis Russicis superscribi solent

ne-

negligentior fuit. (4) omisit verba: Quia tuum est Regnum &c. quæ tamen Biblia Russica, Matth. 6 habent. (h)

Alphabetum Cyrilicum apud multos invenimus (i) qui non tantum suum in hanc linguam amorem significare, sed & eundem in aliis excitare voluerunt.

(7)

Amstelodami, in Belgio Fœderato.

Anno 1698 Elias Kopiewitz, seu, de Hasta Hastennius, ex decreto, (ut ipse scribit in Præfatione ad Grammaticam suam Latinam,) Tzaris Petri Alexiewitsch, typis mandavit septem Libros quos in latina Grammatica sub finem refert: In quorum numero & Nomenclator trium linguarum, Latinæ Russicæ & Germanicæ. Et Grammatica Latino-Slavonica sive Russica caractere Cyrillico, quæ edita Anno 1700. Posui, inquit, veritatem in præceptis, claritatem in exemplis, utilitatem in singulis. Propriis sumtibus comparavi Typographiam ad imprimendam solam Grammaticam. Addidit etiam Catalogum in eadem Grammatica tam editorum quam edendorum librorum.

(8) Oxo-

(h) In programme de Historia Linguae Slavonicæ primo correxi quædam circa Versionem Glagolicam hujus Centuriæ, p. 11 sq. Desiderant nonnulli amicorum meorum, ut idem in Russica faciam & quæ irrepsérunt menda, specialius indicem. (1) Litera K pro B, est in linea prima semel, lin. 2 da bis; lin. 3 ter., in voce scilicet tertia, quarta & sexta; lin. 5, in voce prima; lin. 6, semel; lin. ultima in Syllaba penultima ultimæ vocis.

(2) Syllabæ male separatæ; in linea secunda, secunda & tertia vox una esse debet; in linea quarta jungatur tertia cum quarta voce, sive quarta cum quinta Syllaba; In quinta linea, octava & nona litera ad sextam & septimam pertinet; In linea sexta, quarta Syllaba ad præcedentem trahatur; In septima duæ ultimæ Syllabæ una vox fiant; In linea octava, nona & decima litera cum sequentibus duabus jungatur; In linea nona, duæ ultimæ voces unica esse debent.

(3) In voce prima, quia, T, super *u* expressum est, signum omissionis abesse debet In voce ultima hujus lineæ primæ, prima syllaba separanda est a sequentibus & accentu gravi notanda, acutus vero scribatur supra literam vocis sequentis antepenultimam. In linea secunda, prima syllaba, tanquam vox per se, debet gravem habere, ut in linea tertia & quarta.

(i) Valuator in Descriptione Carniolæ. Tom. II p. 273. Turneisser c. 4. p. 26. Olear. 1. 3. c. 22, p. 280 Pfeiffer Critica Sacra;

Oxonii in Anglia.

Anno 1696 Oxonii in Anglia, cura nonnullorum præclarorum virorum in Academia Celeberrima Oxoniensi typi Sclavonici in Hollandia sculpti sunt, adeo nitidi, ut Patriarcha Moscovicus ab eodem artifice ejusmodi typos sibi sculpti curaverit. Huic novo prelo in Theatro Sheldoniano tanquam specimen subiecta est Henrici Wilhelmi Ludolfi Grammatica Russica in 4to, quæ continet non tantum præcipua fundamenta Russicæ linguæ, verum etiam manuuctionem quandam ad Grammaticam Sclavonicam, item colloquia familiaria, & breve vocabularium rerum naturalium, Lat, Rusf. Germanicum.

Cap. III.

De novo charactere Russico.

Imperante Petro Imo, Rusfi in Moscovia inceperunt eo charactere libros edere, quo scribere solebant, hoc est, Cyrillico, scribarum ductibus paulum mutato, quem monstrat Tabula nostra in columella sive ferie secunda. Ji, qui formas ad hujus characteris singulas figuras sculpserunt, quas fusores solent vocare matrices, videntur retinuisse multas, quibus alias ad fundendas literas latinas usi sunt.

Suspicioni huic locum dant literæ, 1, 3, 6, 11, 12, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 22. Hic character novus multis commodus est. Sunt enim qui linguam Sclavonicam non callent, & quibus character ejus lectu difficilior est, quippe qui dialecto Russica assveti sæpius calamo scripta viderunt & legerunt, quam libros characterem Cyrillico editos. His enim diu, & usque ad Petri I tempus tantum Scriptura Sacra, Scripta Patrum, & alia Theologica, ecclesiastica & moralia exprimebantur; nunc vero omnia quæ alias calamo tantum scribebantur, hoc novo character

ractere edi possunt, pluraque dialecto Russica scripta jam leguntur quam olim. Facilior etiam est novus Character, quia aliquot literarum figuræ, ad lectionem minus necessariae, quibus magistri Sclavonicum onerarunt, omittuntur ut: 9, 10, 21, 36, 37, 38, 39, 42, 44. Nec amplius consonantes, supra literas scibuntur, nec signa, quæ in singulis fere vocibus Sclavonice scriptis pingi solent, & scribentibus multas difficultates magnamque moram pariunt, amplius adduntur. Exeristamen, ut Poëta dicit: Commoditas omnis sua fert incommoda secum, hæc signorum, imprimis accentuum absentia, lectionem horum librorum difficiliorem reddidit. Librorum hoc caractere editorum non magnus numerus est, nolui tamen Catalogo eorum tam qui Moscoviæ, quam qui Petroburgi editi sunt, hic prolixior esse. Referuntur quidam in Actis eruditorum Lipsiens,

Cap. IV. *De Dialecto Russica.*

Dialectus Russica matri suæ, linguæ Sclavonicæ in paucis dissimilis est. Retinent enim Rusi Linguam Sclavonicam in rebus Theologicis & Ecclesiasticis, & quicumque etiam in Politicis purius scribere volunt, amant & imitantur eam. Quemadmodum & nos Germani Linguam Germanicam puriorem in scriptis quibuscunque & in sermonibus publicis omnibus constanter retinemus, ita ut & simplicissimi ruricolæ averfentur Concionatorem qui vulgaria immiscet, quamvis alias quævis provincia dialecto sua utatur, paucique tam pure Germanice loqui possint ac scribere solent.

Merito ergo inter filias Sclavonicæ linguæ primo loco ponitur. Sorores enim ejus Hungariæ vicinæ & Turcis subjectæ, eheu, quot peregrinis vocabulis mixtæ sunt! Turcicis, Græcis, Italicis. Bohemica & Venedica nobis viciniore, quot Germanicis! At, dices, quot vocabula nova etiam Dialectus Russica

ab exteris nationibus accepit? nonne in re navali multa à Belgis; in Architectura civili & militari multa à Gallis, in aliis multa à Germanis? Fatendum est; sed laudandum; receperunt, civitate donarunt hæc vocabula & rerum nomina, tanquam hospites & innocentes peregrinos, & ut Rempublicam multis scientiis novis ornarunt, ita & earum propriis vocabulis linguam suam locupletârunt. Hoc ipso non fit deformior sed Matre pulchra filia pulchrior. O quæ via sternitur hoc instituto scientiis ad vastissimos terrarum tractus, per quos Dialectus Russica se extendit, ab emporio Archangeli usque ad Regnum Astracan, & ab Ingermannia fere usque ad Tschinæ confinia, ita ut jure etiam sororum suarum maxima dici possit.

Differt vero Dialectus Russica à Lingua Sclavonica quæ apud Russos floret.

- (1) In verborum quorundam peculiari pronunciatione, permutando quosdam vocales & consonantes.

Exempli causa pro Sclavonico edin dicunt & scribunt odin pro Segodne, Sewodne; pro togo, towo. &c.

- (2) Inter Consonantes concurrentes, inprimis quarum posterior est r, interponunt vocalem ut: pro brada dicunt boroda; pro grad, gorod; pro strana, storona.

- (3) Propria sua vocabula habet per omnes partes Orationis, e. c. pro as (ego) dicunt Ja; pro glagoliti, goworiti.

- (4) In Declinationibus & conjugationibus, non habent, exempli causa, numerum Dualem, nam hunc magistri Græcissantes Russicis Scholis obtruserunt. In Conjugationibus e. c. tantum tria tempora habent Præsens, Præteritum & Futurum, & Futurum circumscribunt verbo auxiliari budu sive stanu & Infinitivo, sicut nos verbo werden, pro quo Sclavonice præpositio vos vel alia Præsenti præponitur, ut, pro budu liuwiti Sclavonice scribitur woslubliu. (amabo, ich werde lieben.)

Libros hac dialecto scriptos nullos fere usque ad Petri M. tempora vidimus. Liber unicus, qui referente Ludolfo, Ulo-schenie vocatur, & loco corporis Juris Rusfici est, vulgarem dialectum in plerisque retinuit, constructiones tamen nonnullæ Slavonicam potius Grammaticam, quam communem loquendi modum sequuntur. Præterea Auctor quidam Monastici ordinis nomine Simon Polotski, tempore Tzaris Theodori Alexiewitsch Psalmos Davidis in rythmos Slavonicos redegit, & alia multa Theologica in lucem emisit; abstinuitque difficilioribus Vocabulis Slavonicis. Cætera tamen omnia Slavonica sunt, & multa vulgo ignota.

In Libris vero qui characterem novo eduntur, Vulgari dialecto plus indulgent Rusii Moscovitæ, ita ut jure Character Rusficus sive Slavonico-Moscoviticus nominari possit. Grammaticæ Dn Ludolfi supra mentionem fecimus; aliam, quæ alicujus momenti sit, & Dialecti Rusficæ Regulas accuratius tradat, nondum vidi.

His quatuor capitibus promissis meis stare, & studiosæ Juventuti historiam specialem Characteris Cyrillici aliaque ad eum pertinentia delineare volui. Sequuntur filiæ Linguae Slavonicæ reliquæ, quarum Character, a Latino nostroque non differt, nisi in paucis literis, quæ ad indicandam diversam pronunciationem certis lineolis & punctis notantur.

Ex harum dialectorum vero numero, prima mihi erit describenda, quacunque data occasione, Lingua Veneda sive Wendica; quam non tantum in vicinia nostra, sed & in provinciis Brandenburgicis passim, imo in foro nostro olitorio multi loquuntur.

Ceterum nolo hic repetere, quæ sub initium & finem primi de hac historia programme dixi: Quilibet enim videt me velle de eadem fidelia duos dealbare parietes. Causas etiam pluribus verbis explicare, cur de Angelis in Schola Christiana agam, adeo supervacaneum duco, ut putem quærendum potius esse, cur de his Spiritibus cœlestibus rarius in Scholis agatur;

Ejecimus & rejecimus superstitionem, & ab Angelis ipsis improbatam adorationem, sed non abjicimus gratam custodiæ eorum memoriam; quam, sicut quotidie, in singulis classibus, in precibus nostris fit, etiam hoc Die solenni publice recolimus. Quia præterea Poësi Germanicæ parum temporis in publicis lectionibus apud nos dari potest, hanc occasionem arripui, (id quod etiam sub initium hujus seculi feci,) ut tam e discipulis nostris superiorum & inferiorum classium, quam alii egregii Juvenes & adolescentes, majore ex parte Berolinenses, prodeant, & carmina, partim suæ venæ, partim alienæ, exercitii gratia recitent.

Nomina horum, & ea de quibus loquuntur, sunt:

I.

1. Gottfried Wilhelm. Nicolai, *Prologus.*
2. Joh. Georg. Buchholtz, *An Angeli fuerint in Paradiso.*
3. Joh. Dan. Diterich, *De Angelo Paradisi introitum præcludente.*
4. Martin. Frideric. Frisch, *De Angelorum juvenili forma.*
5. Cœlestin. Ernest. Cosmar, *De Angelorum alis.*
6. Georg. Gottlieb Schütz, *De Angelorum candida Veste.*
7. Elias Gottlieb Krüger, *De Angelorum Voce.*
8. Frideric. August. Franke, *An Angeli recte fingantur forma puerili.*

II.

9. Joh. Christoph. Frideric. Bodenburg, *De custodia Angelorum in genere, tanquam Prologus quorundam qui sequuntur.*
10. Joh. Clemens Konow, Perlebergens. *De Angelorum Comitatu, quem Jacobus e Mesopotamia rediens vidit.*
11. Martin Frideric. Schæfer, *De Angelorum principibus, & de Angelo custode Principe Persie.*
12. Joh. Frideric. Crüger, *De Angelo, qui Ancilla Abrahami in deserto apparuit.*
13. Joh. Frid. Lehmann, Behnzens. Meso-March *De Angelo, qui Ismaeli & matri ejus fontem in deserto ostendit.*
14. Frideric. Wilhelm. Roloff, *De Angelo primogenituram Aegyptiorum occidente.*

III.

15. Christian Wilhelm Otto, *in Academiam abiturus, De Angelo, quem Rex Nabuchodonosor in flammis vidit.*
16. Johann. Christian. Cracow, *Schola nostra valedicturus, de Angelo Tobie Comite. Oratione Latin. Soluta.*
- Joh. Heinr. Rübener, Crummenseens. Marchic. *bis gratulabitur.*
17. Samuel Christian Schmidt, Zehdens. Neo-Marchic. *De Angelis Deum laudantibus ob Christum natum.*

IV.

IV.

18. Joh. Gottlob Wachtler, Chemnizenf. *De Angelis piorum preces Deo referentibus.*
19. Ernest Gottlieb Wegener, Berwaldenf. Neo-Marchic. *De Angelo thura offerente. Apoc. 8, 3.*
20. Joh. Wilhelm Meerschnek, *De Emphasi Pronominis Eorum, in dicto Christi: Matth. 18. v. 10. Angeli eorum vident, &c.*
21. Martin. Georg. Staubwasser, *De Emphasi verborum Psalmi 92. v. 11. ut te custodient, in omnibus viis tuis.*
22. Paul. Anton. Frideric. Bodenburg, *Quomodo pueri fiant socii Angelorum.*
23. Joh. Friederic. Bugisch, *De Angelis signantibus pios.*
24. Sigismund. Rudolf. Leiher, *De Angelis animam Lazari portantibus in sinum Abrahe.*
25. Joh. Matthæus Bruchatz, *Epilogus.*

Charact. Glagol: Typogr:			In MSS.			Typographicus			In MSS.		
Major	minor	minimus	Major	minor	pronun- ciatio	1	2	3	4	5	pronun- ciatio
1.	†	ch		ch	a						o
2.		ch		ch	b						p
3.		ch		ch	w						r
4.		ch		ch	g						fort
5.	ch	ch		ch	d						t
6.		ch		ch	e						u
7.		ch		ch	sch						ph
8.		ch		ch	ch						ch
9.		ch		ch	ot						ot
10.		ch		ch	i						sch
11.	X	X		ch	i						tz
12.		ch		ch	j						t
13.		ch		ch	k						sch
14.	ch	ch		ch	l						
15.	ch	ch		ch	m						Ja
16.		ch		ch	n						Ju

1) wr. pr.
 2) wo. go.
 3) ta. lw.
 4) so. no.
 5) swato.
 6) Kristowa.
 7) Kapitli.
 8) ot.
 9) Krala.
 10) 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16.

